

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. III. Quæ ignorantia, & error excusent à peccato?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

cum Janfenio, melius locutus fuit Janfenius vocans ignorantiam, quæ fequitur ad originale, & qua nunc invincibiliter laboramus, *invincibilem*; Celladei autem ignorantiam, quæ fequitur ad personale præteritum, qua nunc invincibiliter laboramus, vocat *vincibilem*, eum abfolutè dicenda fit invincibilis, fi nunc vinci non poffit. Ratio eft; quia quòd una fequatur ad originale, alia ad personale, non mutat ftatum ignorantia, aliàs dicam eundem mutari, mutato uno personali in aliud; quod enim mutat ftatum ignorantia eft potentia, aut impotentia moralis eam vincendi: quare omnis ignorantia, cujus expellendæ nulla datur obligatio, vel fi datur, non cognofcitur, vel fi cognofcitur, attamen nunc deponi non potest, (eo autem ipfo, quòd non cognofcitur, vel fi cognofcitur, deponi non potest, non datur obligatio eam vincendi, cum non detur obligatio ad impoffibile, & ad ignotum) omnis, inquam, talis ignorantia, cujus expellendæ nulla datur moraliter, feu nulla hic, & nunc advertitur obligatio, eft ignorantia invincibilis; omnis autem, cujus expellendæ cognofcitur obligatio, & expelli potest, & non expellitur, dicenda eft vincibilis.

N. Confirmito 2. querendo à Celladei, an aliqua ignorantia fequens ad personale fit vincibilis, an omnis fequens ad personale fit invincibilis? Si dicat aliquam eife invincibilem, habeo intentum: fi autem dicat omnem fequentem ad personale eife vincibilem: ergo dicit contradictionem, nam *lib. 1. qu. 13. ad finem pag. 51. ait, doctrinam ex aliqua ordinariâ ignorantia putatam probabilioem, aut veram, eife tutam*, fi autem eft tuta, utique quia eft ex ignorantia invincibili: & *lib. 2. qu. 18. ad finem ait, Indoctos inventâ autoritate ei fidere poffe, nec ulterius procedere debere*; potest autem aliquis idiota poffe personale fidere autoritati, eique apparere ex errore, & ignorantia invincibili fufficiens ad non peccandum: ergo non omnis ignorantia fequens ad personale eft vincibilis, nec omnis eft invincibilis; immò *2. p. lib. 5. qu. 3. §. 1. pag. 12. abfolutè afferit: Potest eadem ignorantia eife antecedens, & confequens quoad diverfos actus voluntatis, & ignorantia inducta per unum actum eife caufa alterius: ergo falium, quòd omnis fequens ad personale fit vincibilis; fed aliqua eft vincibilis, aliqua invincibilis.*

§. III.

Quæ ignorantia, & error excusent à peccato?

S V M M A R I U M.

Omnis ignorantia, & error, juris, aut facti, fi nunc non advertatur obligatio, excusât à peccato actum fequentem. DD. n. 41.

Ignorantia juris, & facti quid? n. 42.

Hæretici ubique fonant S. Augustinum, n. 43.

Acute D. August. exponit, quomodo pena, & effectus peccati sint improprie peccatum, ibid.

Nesciens non peccat, ex S. Aug. ibid.

De eſſentia peccati juxta S. Thom. est libertas à coactione, & neceſſitate, n. 45.

Ignorantia nunc vincibilis fieri potest invincibilis, n. 46.

Ingentia absurda ex oppoſita ſententiâ, n. 48.

ad 68.

Dei mandata erunt obſervatu impoſſibilia, nec erit in noſtra manu vias malas facere bonas, n. 49.

Alie ab Urb. VIII. Innoc. X. Alex. VII. & VIII. damnata, n. 50.

Libertas peccati ſupponit cognitionem peccati, 51.

Deus nequit jubere impoſſibile, n. 53.

Ex æquivalentibus, ſi una affirmatur, & alia, ſi negatur, & alia, n. 54.

Janfenius, vel negare debet quod docet, vel affirmare quod Calvinus, ibid.

Oſtendo contra Celladei, quòd Decreta Pontificum erunt de voce, n. 55.

Oſtendo, quòd ſola veritas non ſit regula, num. 56. 57.

Aſerit, diſſicillimum eſſe probabile de ſufficiens diligentia formare judicium, & quòd taxari non poſſit menſura de quantitate diligentie, n. 59.

Caramuel eleganter exponit, quid ab idiota præſtandum, n. 60.

Quod plus requiratur ad honeſte, quàm ad ſine peccato operandum, non probat, quòd error invincibilis non honeſtet actionem, n. 61. ad 69.

M. Soto ſenior aſeruit licere minus probabilem; Celladei ſenior negavit, n. 68.

Celladei contradictoria, n. 69.

Secunda conclusio: Omnis ignorantia, N. vel error, five juris, quodecumque illud 41. fit, five facti, antecedens, aut confequens ad peccatû, tam originale, quàm personale, cujus expellendæ nulla hic, & nunc advertatur obligatio, excusât ſemper à peccato actionem, aut omiſſionem ad illam fequentem, ſecundum id quod ignoratur. Eſt cõtra Lutherum, Calvinum, Baium, Janfenium, & aliquos modernos Lovanienses adherentes P. Thyri, Janfenio, quos impugnat P. Thyrius tom. 4. S. Aug. d. 6. ſed eſt S. Aug. S. Th. 1. 2. qu. 19. art. 6. S. Th. Mercor.

M. Mer. Mercor. 1. p. art. 4. *mibi pag. 10.* P. Ripald.
 P. Ri. tom. 3. d. 10. contra Baium, P. Suar. tom. 5. in
 pall. 3. p. d. 4. *sect. 8. n. 18.* P. Valqu. 1. 2. d. 123.
 P. Suar. cap. 2. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 1. n. 7. & 8.
 P. Ovic. Palanc. *qu. 4. de Consc. P. Ovic. l. c. P. Moya*
 Palanc. l. c. & omnium, quos dedi §. *antecedenti*, P.
 P. Moy. Card. tom. 3. d. 56. n. 272. P. Teril. P. de
 P. Teril. Champs, C. Aguirre tom. 3. in S. Anselm.
 P. de Chap. ferè per totum, P. Martinoni in suo Anti-
 C. Agui. Janfenio d. 16. *sect. 2.* ubi ostendit Janfenium
 P. Mar. bibisse suam doctrinam à Luthero, cujus
 moni. verba trahit, & à Zanchio Lutheri, & Cal-
 vini discipulo, cujus Calvinus, & Zanchij
 verba refert, quod idem præstiterat P. Ripal.
 & nunc P. Thyrsus tom. 4. d. 6. n. 9. licet quod
 ad ignorantiam sequentem ad personale vi-
 deatur aliquoties sentire cum P. Elizal.

P. Eliz. Herinx tom. 2. d. 4. n. 14. qui ait, esse certum
 Herin. apud omnes, Caram. tom. 4. Theol. Mor.
 Caram. Fund. in 9. *proemiali n. 17.* trahens verba
 Lutheri, & Calvinus; immò ait, nostram con-
 clusionem esse adeò certam, ut fuerit olim à
 Catholicis opposita Manichæorum doctrina
 S. Aug. impugnata, adeò ut S. August. lib. de duabus
 P. Card. animabus dixerit cap. 11. quod nostra do-
 ctрина à pastoribus cantaretur in montibus, à
 Poetis in theatris, ab indoctis in circulis, à do-
 ctis in bibliothecis, à Magistris in Scholis, à Pö-
 tificibus in Templis, & à genere humano in Orbe
 terrarum.

N. Dixi 1. Omnis ignorantia, sive negativa,
 44. quæ absolute dicitur ignorantia, sive posi-
 tiva, quæ error dicitur, cujus vincenda nulla
 hic, & nunc cognoscitur obligatio, (sive de-
 inde ea ignorantia secuta ad personale vocer-
 tur vincibilis, ut vult Cellad. sive verè di-
 cenda sit invincibilis, ut probavi §. *elapso*, est
 enim lis de nomine) dico, inquam, omnem
 Cellad. talem ignorantiam, quomodocumque vocer-
 tur, si ejus vincendæ nulla hic, & nunc ad-
 vertatur obligatio, excusare semper à peccato
 actionem, aut omissionem sequentem illam igno-
 rantiam.

Dixi 2. excusare secundum formalitatem
 ignoratam, ita ut, si homo à te occisus, non
 ut à te cognitus, ut pater, sed ut homo, non
 erit parricidium formale, sed tantum mate-
 rialc, licet sit homicidium formale.

Dixi 3. juris, aut facti; duplex enim est:
 ignorantia juris est ignorantia legis, seu præ-
 cepti; ignorantia facti est, cum ignoro, an
 præ- tale opus comprehendatur sub lege, aut præ-
 cepto non ignorato; subdit autem P. Eliz. 2.
 P. Eliz. p. lib. 5. qu. 3. §. 1. pag. 12. quod quia lex, & jus
 sunt universalium, facta autem particularia,
 & in singulari, antiqui T. T. ignorantiam
 juris vocabant universalem; facti autem par-
 ticularem.

Tom. I.

Dixi 4. juris, quodcumque illud sit, nempe,
 sive naturalis, sive Divini, sive positivi hu-
 mani, excusare à peccato; nam Baius docet Baius.
 hoc esse discrimen inter ignorantiam juris
 naturalis, & ignorantiam cæterorum ju-
 rium, quod ignorantia juris naturalis, eti-
 possit esse invincibilis, non excusat à culpâ
 opus, quod est contra legem naturalem: in
 idem recidit Janfenius. Quod autem dari
 possit ignorantia invincibilis juris naturalis,
 est frequentissima T. T. sententia, quia licet
 Janfen. plura spectantia ad jus naturale sint imme-
 diatè nota, plura tamen sunt, quæ à primis
 naturalibus principijs longè distant, immò,
 quæ non nisi probabiliter ex illis inferun-
 tur; circa hæc autem adeò distantia dari po-
 test ignorantia, & error invincibilis, ut di-
 cam. Lege P. Ripal. tom. 3. d. 10. n. 2.

Dixi 5. sive facti: ignorantia enim juris est
 ignorantia circa existentiam legis; ignoran-
 tia facti est ignorantia, quod tale factum sit
 contra eam legem existentem, ut commu-
 niter DD. licet Herinx tom. 2. d. 1. qu. 5. n.
 28. aliter explicet.

Probatur 1. ex S. August. quem licet
 Baius, & Janfenius suæ sententiæ Patronum
 43. allerant, immò quem Hæretici, ut ait Ca-
 ram. l. c. Fundam. 3. in 7. *ratione num. 225.*
 pag. mibi 92. & pag. 122. num. 335. quem,
 inquam, plerique Hæretici sanctissimum, &
 doctissimum vocant, & eum solum suorum
 errorum Ducem agnoscunt, relictis alijs SS.
 PP. immeritò tamen, nullus enim oppositæ
 sententiæ Hostis Augustino infensior repe-
 riri potest; nam lib. 3. de libero arbitrio cap.
 S. Aug. 19. postquam dixit, Non tibi deputatur ad
 culpam, quod in vitis ignoras, sed quod negligis
 quærare quod ignoras; ista proprie tua peccata
 sunt; quæ verba repetit lib. de Naturâ, &
 Gratiâ cap. 67. & lib. 1. Retract. cap. 9. hæc
 immediatè subdit l. c. de lib. arbitr. cap. 19.
 Nam illud quod ignorans quisque non rectè fa-
 cit, & quod rectè volens facere non potest, ideo
 dicuntur peccata, quia de peccato illo libere vo-
 luntatis (intellige Adami) originem ducunt:
 nam sicut linguam dicimus non solum membrum,
 quod movemus in ore, dum loquimur, sed etiam
 illud, quod hujus membri motum consequitur, id
 est, formam, tenoremque membrorum, secun-
 dum quem motum dicitur alia lingua Græca,
 alia Latina; sic non solum peccatum illud dici-
 mus, quod proprie vocatur peccatum, liberâ
 enim voluntate, & à sciente committitur, sed
 etiam, quod jam de hujus supplicio consequatur,
 neesse est. Hæc verba benè penetrata mani-
 festant doctrinam Catholicam, & enervant
 omnem objectionem, quam ex S. August. Baius,
 malè intellecto in nos armant Baius, Janfe-
 Janfen. nius

M iij nius

nus. Primò enim declarant nullum proprie esse peccatum, si à non sciente committatur, & de peccati proprie sumpti essentia esse, ut à sciente esse peccatum, committatur. Secundò declarant, quò sensu actiones aliquæ in se malæ à non sciente, seu ab ignorante esse malas commissæ, dicantur peccatum, nempe *improprie*; & specioso explicatur exemplo, scilicet linguæ, nam sicut sermo Græcus, aut Latinus dicuntur lingua, non proprie, hæc enim est solum membrum oris, sed improprie, quatenus sermo ille est effectus linguæ; ita ignorantia immisæ in peccatum peccati dicitur improprie peccatum, quatenus est effectus peccati, & omnes actiones malæ commissæ cum ignorantia malitiæ dicuntur improprie peccatum, non solum quia sunt effectus ignorantie immisæ in peccatum peccati, sed etiam quia habent oppositionem materialem cum lege ignorata. Tertiò declarant ignorantiam *inuitam*, seu involuntariam tollere ab actione rationem culpæ imputabilis. Quartò declarant germanam objectionum solutionem infra exhibendam. Omitto alia S. Aug. loca rectè expensa à P. Ripal. d. 10. & P. de Champs.

P. Rip.
P. de
Cham.

N.
44.
S. Chry-
sost.

Accedit S. Chrysostomus *Homil. 15. ad Rom. Nemo unquam ignoranter peccavit, vides quomodo innumera sequerentur absurda, nisi dicta competenti religione legeremus? Si enim ignoranter peccaverint, indigni utique erant, qui penas darent. Et Hom. 44. in Matth. um ait: Nec potest eis esse excusatio condemnationis ignorantia veritatis, quibus fuit inveniendi facultas, si fuisset quærendi voluntas: ergo ex opposito ignorantia veritatis hæc, & nunc non assequibilis est excusatio condemnationis. Et *serm. 12. de Concupisc.* ait: *Si ignores que sciri nequeunt, aut cognosci, culpâ vacabis, non verò, si te cognitu facilia lateant, extrema supplicia feres.* In quibus verbis declaratur, tum quid sit ignorantia invincibilis, & quòd illa excuset à culpâ; tum quid sit vincibilis, & quòd hæc non excuset.*

N.
47.
S. Th.

Idem tradit Angel. Doctor pluribus in locis, præcipuè in 2. *Sentent. dist. 22. art. 5. in corp.* ubi ait: *Libertas à coactione, ac necessitate per se, & semper liberum arbitrium comitatur, ut in litterâ dicitur, quod in omnibus invenitur, sine quâ peccatum imputari non potest.*

C. Agui.

etiam reperi in Emin. Aguir. *tom. 3. in S. Ansel. d. 104. n. 27. & 1. 2. qu. 76. art. 2.* ait: *Non imputatur homini ad negligentiam, (intellige culpabilem, seu vincibilem, idem enim sunt) si nesciat, qua scire non potest, unde horum ignorantia, invincibilis dicitur, quia studio superari non potest, & propter hoc talis igno-*

S. Th.

rantia, cum non sit voluntaria, eò quòd non est in potestate nostrâ repellere eam, non est peccatum. Et *quodlib. 8. art. 15.* hæc habet: *Error conscientia quandoque habet vim absolvendi, seu excusandi, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur .... quando verò error non habet vim absolvendi, est, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire tenetur, & potest.* Quo nil clarius, brevius, & mirabilius ad intentum: ecce enim per S. Thom. nescire, quòd sciri non potest, non est peccatum; & ignorantia eorum, quæ quis scire non potest, est invincibilis, & ideo vocatur invincibilis, quia studio superari non potest: ratio autem cur ea ignorantia non sit peccatum, ex S. Thom. cit; quia non est voluntaria, nec in manu nostrâ est eam repellere; hoc autem dicit de omni ignorantia, sive hæc sequatur ad originale, sive ad personale, nempe, quòd si hic, & nunc non sit in manu nostrâ eam repellere, nunc non est peccatum, esto olim potuerit esse voluntaria. Si autem talis ignorantia non est peccatum, multò minus actio, aut omisio subsans illi ignorantie erit peccatum, cum etiam juxta Adversarios omnis ea actio, vel omisio ideo dicitur peccatum, quia est libera in causa peccaminosa, nempe in ignorantia: sed ignorantia, quam repellere non est nunc in nostrâ potestate, nunc non est libera, nec nunc est peccatum: ergo neque actio eam sequens potest nunc esse peccatum.

Ex his constat 1. omne, quòd sequitur ad *inuitam* ignorantiam, non esse peccatum ratione sui imputabile; ita S. August. S. Chryf. S. Thom. 2. quòd peccatum, si quòd est, ad summum est in non indagacione veritatis facillè invenibilis, quâ deinde ignorantia est culpabili, & vincibili admisæ, si postea ejus expellendæ nulla detur advertentia, ita ut nunc non sit amplius in nostrâ potestate eam expellere, actio ad eam ignorantiam sequens, immò nec ipsa ignorantia erit hæc, & nunc peccatum: 3. constat ignorantiam nunc vincibilem, voluntariam, & culpabilem, posse successu temporis fieri invincibilem, involuntariam, inculpabilem. Hanc ipsam doctrinam insinuavit etiam Christus D. *Joan. 15.* qui loquens de Judæis dixit, quòd non peccassent, si non fuisset eis locutus; id est, quòd Judæi non peccassent, si non advertissent ad obligationem audiendi Christum D. peccassent quidem peccato negligentie, si cognoscentes debitum audiendi, cum non audissent; supposito tamen deinde ignorantie peccato in non audiendo Christi

N.
46.
S. Th.
S. Aug.

Joan. 15

flum D. non peccassent peccato infidelitatis, si in eum non credidissent. Porrò neque S. August. neque S. Thom. loquuntur de ignorantia antecedenti ad originale, aut personale, sed de omni, siue sit antecedens, siue consequens, & dicunt, quòd quando vitari non potest, excuset à peccato: & ideo acutè duplicem distinguentes ignorantiam, unam, quæ propter negligentiam culpabilem inquirendi veritatem, est peccatum, aliam, quæ tantum est poena peccati, expressè dicitur, solam ignorantiam eorum, quæ quis scire non vult, esse peccatum; intellige negligentiam, contra obligationem cognitam inquirendi veritatem; ea autem ignorantia supposita, excusari à peccato *denuo imputabili* omnes, qui obligationem ignorantiam non implèt: ergo nulla operatio sequens ad ignorantiam etiam eorum, quæ quis scire tenetur, immò sequens ad ignorantiam *olim* voluntariam, vincibilem, & culpabilem, si ea hic, & nunc expelli moraliter non potest, quatenus non advertitur obligatio eam expellendi, nulla, inquam, operatio sequens ad talem ignorantiam est peccatum ratione sui formaliter imputabile.

N. 48. Secundo probatur: Si omnimoda malitiæ, aut prohibitionis ignorantia, (quam deinceps vocabo, ut est, invincibilem moraliter) siue antecedens, siue consequens ad originale, aut personale, ut poena eorum; immò si talis ignorantia, etsi ea fuerit peccatum negligentiam contra obligationem indagandi veritatem, seu peccatum contra virtutem studiositatis, non excusaret à peccato, sequeretur 1. quòd aliqua Dei præcepta hic, & nunc obligantia essent observari impossibilia, & quòd homo posset peccare, seu demereri sine libertate indifferentia ad non peccandum. Sequeretur 2. quòd non esset in potestate hominis hæc ignorantia laborantis vias suas malas facere bonas: sed hæc omnia sunt hereticas nam

Tridēt. Tridentinum contra Lutherum, & Calvinum *sest. 6. can. 6.* definit: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas per peccatum facere bonas, anathema sit; & sest. 6. cap. 11. ait: Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Et Pius V. & Greg. XIII. & Urban. VIII. & Urban. VIII. & Greg. XIII. & Urban. VIII. damnarunt octoginta propositiones Baij, inter quas trigesima nona erat, *Quod voluntarie sit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen sit;* in quod idem incidit quadragesima prima; de quibus Baij propositionibus legi potest P. Petavius *tom. 3. sine Theologia dogmatica lib. 5. circa finem, P. de Champs lib. 2. de Hæresi Janseniana cap. 4. P. Ripal. tom. 3. contra Baium d. 14.* Similiter

Vrbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. & VIII. damnarunt, ut hereticas, has, & similes propositiones: *Ad merendum, & demerendum non requiritur libertas a necessitate, sufficit à coactione: Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus secundum presentes, quas habent, vires, sunt observatu impossibilia, deest quoque illis gratia, quæ possibilia fiant; tametsi deur ignorantia invincibilis juris natura, hæc operantem ex ipsa, non excusat à peccato formali: ergo omnis ignorantia moraliter invincibilis, etsi consequens ad peccatum, excusat semper à peccato operationem sub eà positam. Sequela probatur: quia implicat, ut observetur præceptum omnino ignoratum, non enim voluntas potest velle ignotum; si autem implicat observatio præcepti, eò ipso necessaria est transgressio ejusdem; si necessaria est ejus transgressio, non est in potestate hominis vias tuas malas facere bonas; nec est in potestate hominis non peccare, & mereri: ergo si ignorantia non excusat à peccato, homo eam patiens, peccat, & demeretur, non habens potestatem non peccandi, & merendi. Ratio à priori est; quia constitutum libertatis moralis ad peccatum, & non peccatum, est duplex realiter, aut æquivalenter cognitio, una retrahens obligatorie à peccato, altera alliciens obligatorie ad non peccatum, vel ad bonum præceptum: sed stante omnimoda ignorantia malitiæ, vel præcepti prohibentis, non adest cognitio retrahens à malitiâ, & prohibitione: ergo, stante tali ignorantia, non datur libertas, nec ad peccatum, nec ad non peccatum; nam libertas ad unum extremum includit necessariò potentiam ad oppositum contrariè, vel saltem contradictoriè extremum; libertas enim est simultas potentia, seu duæ simul potentia ad opposita extrema divisim: ergo nullum tunc est imputabile peccatum.*

Probatur 3. Quoties malitia non est voluntaria nec in se, nec in causa, seu in ignorantia, aut errore intellectus, toties nullum est peccatum: sed quoties alicui, siue ex re, etiam, siue ex invincibiliter errante ratione proponitur aliquid non esse peccatum, tunc malitia non est voluntaria, neque in se, quia eam non cognoscit; neque in ignorantia, vel errore intellectus, quia eum errorem hic, & nunc vincere non potest, ut suppono: ergo toties tunc nullum est in eà operatione peccatum.

Confirmo 1. quia si ex errore invincibili putans operationem esse rectam adhuc peccaret, Deus juberet impossibilia, quod est hereticum. Sequela probatur: quia si ex errore

N. 50. Innoc. X. Alex. VII. Alex. VIII. Jansen.

N. 51.

N. 52.

N. 53.

errore invincibili iudicans se teneri ad leve mendaciū ob vitam proximi tuendam peccaret: vel peccaret, quia vellet mendacium cognitum à se ut malum; hoc autem implicat, cum enim, ut suppono, non cognoscat mendacium sub tali circumstantiā ut malum, non potest velle illud ut malum, nam voluntas non fertur in incognitum: vel peccaret, quia non rejecit à se ignorantiam, vel errorem de non malitiā mendacij; & hoc etiam implicat, quia ignorantia, & error invincibilis est, qui non potest in sensu composito, quod talis sit, vinci ab homine: ergo peccaret non utendo diligentia tunc sibi impossibili: ergo peccaret non potens non peccare, & non potens obedire Deo.

N. 54. Confirmo 2. quia ex duplici æquivalenti si affirmetur, aut negetur una, debet eodem modo affirmari, aut negari altera; alias si una ex æquivalentibus affirmaretur, & alia negaretur, idem æquivalenter affirmaretur, & negaretur, quod repugnat; nam implicat idem simul esse, & non esse: sed hæc duæ propositiones, *Non est in potestate hominis facere bonum: Præcepta Dei sunt homini observari impossibilia*, sunt æquivalentes: ergo si prima negatur, quia hæretica, debet etiam secunda negari; & e contra: sed stante ignorantia invincibili præcepti, non est in potestate hominis observare præceptum: ergo, eā stante, non est in potestate hominis facere bonum: ergo si Jansenius negat ut hæreticam hanc Lutheri, & Calvini propositionē, quam Tridentinum damnavit, *Non est in potestate hominis facere bonum*; debet etiam negare ut hæreticam hanc illi æquivalentem, *Præcepta Dei sunt homini conanti observari impossibilia*. Hoc argumentum est ad hominem fieri potest contra Baium, qui vel debet consentire Lutheri, & Calvino negantibus ignorantiam invincibilem excusare à peccato. P. Rip. to. quorum verba recitat P. Ripalda tom. 3. d. 10. n. 21. si Baius consentit suæ propositioni; vel si negat propositionem Lutheri, & Calvini, debet negare suam, cum sint æquivalentes.

N. 55. Probatur 4. contra P. Elizal. primò enim contra eum stant omnia argumenta adducta contra Baium, & Jansenium; si enim P. Elizal. dicat suam ignorantiam, quia sequitur ad personale, esse vincibilem in causā, nempe in peccato personali; dicent Baiani, & Jansenistæ suam etiam ignorantiam, quia sequitur ad originale, esse vincibilem in causā, nempe in originali; adeoque conclamatum erit de doctrinā Catholicā, de definitionibus Pontificum, & Conciliorum, & tota lis inter

Catholicam, & Baianam, vel Jansenianam doctrinam reducetur ad quæstionem de nomine, an necne ignorantia sequens ad peccatū dicenda sit vincibilis, esto hic, & nunc vinci non possit? Addo, quòd Jansenista, & Catholicus inistabit contra P. Elizal. cur ignorantia sequens ad personale, à P. Elizal. vocetur vincibilis, & non possit vocari vincibilis ignorantia, quæ sequitur ad originale? Rursum inistabunt, cur ignorantia sequens ad originale excuset à peccato, & tollat libertatem ad utrumque extremum, ut Ecclesia Catholica dedit; e contra sequens ad personale non excuset? Sanè, ne umbram quidem disparitatis dabit P. Elizal. si Jansenistæ conquerenti de suæ doctrinæ damnatione, sive Catholico eadem damnationem approbanti. II. directè arguo contra P. Elizal. cum enim totus sit in docendo solam veritatem esse regulam conscientie, ita lib. 2. qu. 12. initio pag. 101. & lib. 1. qu. 1. §. 4. & 5. pag. 3. & 4. ubi ait: *Indubitatum videtur omnem docentem doctrinas falsas, etsi probabiliores, non Dei, sed hominum docere doctrinas; adeoque infert, non tantum probabilius, sed, quod mirabile est, nec certum, esse morum regulam; ait enim, Nec certum pro regulā morum placere potuit, nisi sit verum, siterumque repetit solam veritatem esse morum regulam, solas doctrinas veras de Calo esse, solas illas in Calum ducere posse, vetulas Calum rapere non opinione, sed veritate, & pluris est nobis (de se loquitur) conclusio probabilis vera, quam probabilior, aut etiam apparenter certa, sed falsa: cum, inquam, hæc, & alia doceat, quæ adduxi §. 1. sequitur, quòd directè doceat (nisi egregie hallucinor, & utinam hallucinarer) propositiones Jansenij, & Baij; quid enim, quæso, est dicere, *Sola veritas est regula morum*, quam negare, quòd ignorantia invincibilis sit regula morum? Sed ignorantia invincibilis est regula morum, nam sufficit ad meritum, & demeritum: ergo. Sequitur 2. quòd si sola veritas est regula morum, quod erit impossibile, ut homo servet legem Dei; nam per P. Eliz. ut homo mereatur, & non peccet, necessarium est iudicium verum de honestate objecti, & licentiā actionis: sed stante invincibili ignorantia de honestate objecti, & licentiā actionis, implicat iudicium verum de honestate objecti, & actionis: ergo, eā stante, impossibile est, ut homo non peccet, & ut mereatur: ergo homo peccat, & demeretur carens potestate merendi, & non peccandi. Sequitur 3. impossibile esse homini eā ignorantia invincibili laboranti secundum præsentem, quas habet, vires, observare legem Dei, quia, stante*

N. 56. P. Eliz.

N. 57.

stante eâ ignorantia invincibili, non est in potestate illius hominis habere conscientiam veram: sed per P. Elizal. conscientia vera est necessaria ad observandam legem Dei: ergo vel falsum est, *solum* conscientiam veram esse regulam morum; vel si hoc verum est, impossibile erit homini conanti secundum præfentes, quas habet, vires, observare legem Dei, quod acatholicum est. Sequitur 4. quod ferè numquam homo poterit honestè operari, quia per P. Elizal. sola conscientia vera est regula morum: ergo cum vix sit in nostra potestate aliquando habere conscientiam veram, vix aliquando homo quantumcumque perfectus poterit honestè operari.

N. Confirmito 1. quia cum P. Elizal. ex una parte doceat, quod, ne homo peccet, habere debeat iudicium verum de non malitiâ objecti, & se nullâ ignorantia laborare, & usum fuisse debitam in inquisitione veritatis diligentia; ex alterâ parte *lib. 4. qu. 6. §. 2. pag. 219.* dicat, difficillimum esse concipere iudicium, non dico certum, sed *probabile* de sufficienti diligentia; ut enim aliquis sibi persuadeat se debitam usum diligentia, debet sibi coram Deo persuadere, *se legem Dei dilexisse, nam qui non diligit, non satis querit, se mandata Dei sui quesivisse, & super senes, & se docentes intellexisse;* immo hoc non contentus docet alijs in locis citatis à P. Moya *rom. 2. qu. 5. §. 7. a n. 49.* non posse taxari mensuram de quantitate diligentia necessaria; quod ipsum fustissime docet iterum idem P. Elizal. *2. p. lib. 5. qu. 15. per totum §. Quintum pag. mihi 109.* & denuo innuit *lib. 6. qu. 7. §. 5. pag. 201.* cum hæc, inquam, P. Elizal. doceat, (in quod idem inclinât P. Thyrsus *disp. 10. a n. 27.* docens certitudinem sufficientis diligentia esse acquisitu difficilè) sequitur eundem P. Elizal. apertè sentire, quod, ut homo vias suas malas faciat bonas, teneatur ad quid impossibile habendum; non tantum, quia talis homo laborans ignorantia invincibili de bonitate, & licentia operationis non potest tunc concipere iudicium verum de eâ bonitate; sed etiam, quia est impossibile iudicium verum de sufficienti diligentia adhibita, eò ipso quod est impossibile scire, quæ sit, ut docet P. Elizal. sufficienti mensura diligentia adhibendæ. Omitto concordare, quæ modo ex P. Elizal. adduxi, cum ejusdem dicto, *Vetule Celum rapium non opinione, sed veritate;* quo enim stamine veritatem vetula expiscantur, quæ viris apprimè doctis adeo difficilis est, ut nè quidem mensura sufficienti diligentia necessaria pro veritatis inquisitione cognita

fit? Certè eleganter, & verè discurrit Caram *lib. 4. Theol. Mor. Fund. qu. proamiali;* N. 60. ait enim idiotas scire, esse in Cælo multos idiotas, immò plures eorum esse canonizatos: ergo supponere debent, se, si fecerint, quæ illi, esse etiam glorificandos. Sed quid fecerunt illi? An ne legerunt libros, & rationum fundamenta librarunt? Fuissent superbi, si id fecissent; superbiamque non comitatur sanctitas. Quid ergo? Jubent aliqui, ut illiteratus eligat communiorem sententiam; alij ut communem. Sed unde scire poterit idiota, utra sit, aut non sit communis, & secura sententia? Jubeo ego, inquit Caram. ut Confessarium eligat, quem videt passim inter doctos cenferi, (nam etiam analphabeti ex famâ, & communi applausu doctos ab indoctis secerunt) & ejus directioni se committat; non interrogando, quid probabilius sit, hoc enim turbabit ejus intellectum; sed quid tutâ conscientia possit. Ecce si idiota Confessario se submitteat, cumque ex communi applausu ab indoctis secerens, habet regulam, quâ tutè operetur; cur doctus utens mensurâ diligentia, quâ alius doctus utitur, habere non poterit tutam pro conscientia directione regulam, & severam pro quantitate diligentia mensuram?

Confirmito 2. contra eundem P. Elizal. N. 61. quero enim, an iudicium invincibiliter falsum de non malitiâ excuset à peccato? Si P. Eliz. affirmat, ut affirmat *lib. 1. qu. 1. §. 4. pag. 3.* ubi ait, doctrinas veras esse regulam morum, falsas autem ad summum excusare à peccato; si, inquam, affirmet, peto prius coherentiam, cur ignorantia invincibilis de non malitiâ actionis tollat ab eâ actione malitiam, seu excuset illam à peccato; ignorantia autem invincibilis de honestate actionis non reddat eam actionem honestam? Si enim dixerit disparitatem esse, quia plus est honestate actionem, quam tollere ab actione malitiam, ut insinuat *lib. 2. qu. 10. §. 3. pag. 35.* dicens: *Plus est juxta omnes habere probabile conscientia, quam habere aliquid, ex quo proveniat non peccares* si, inquam, hoc dixerit, nihil dicet, ut enim ignorantia invincibilis de non peccato tollit rationem peccati, imò reddit meritum; & honestum non peccatum, eâ ratione, quâ omisio peccati esse potest honesta, & meritoria; ita ignorantia, seu error invincibilis de honestate poterit eam actionem reddere honestam, & meritoriam. Deinde gratis transmittit, quod error positivus de honestate non honestet actionem, ignorantia autem invincibilis de non malitiâ excuset à peccato; adhuc, hoc dato, sequi-

sequitur evidenter, quòd homo habens ignorantiam invincibilem de non malitia actionis, non possit facere vias suas *bonas*, nam ad summum poterit facere vias suas *non malas*, quatenus illa ignorantia invincibilis de malitia excusat à peccato; non autem facere poterit vias suas bonas; ut enim faciat bonas, seu actum honestum, non satis est, juxta P. Elizal. error invincibilis de honestate, sed requiritur judicium verum de honestate: sed homo laborans ignorantia invincibili de honestate non potest tunc habere judicium verum de honestate; id est, homo ex errore judicans talem actionem non esse malam, immò honestam, non potest habere judicium verum, quòd sit honesta; si enim est falsum non esse malam, & est falsum esse honestam, verum est esse malam, & esse inhonestam; suntque impossibilia duo judicia, unum erroneum de honestate, alterum verum de honestate; & sicut judicium verum, quòd sit honesta, non potest stare cum judicio vero, quòd sit mala, ita judicium verum, quòd sit honesta, non potest stare cum judicio falso, quòd sit honesta. Sequela autem est contra Tridentinum docens, esse in manu hominis vias suas malas facere bonas. Demum sequitur, quòd non sit in potestate hominis mereri per non peccatum; qui enim ex errore invincibili putat talem actionem non esse peccatum, ut mereatur per non peccatum, debet habere judicium verum de non peccato, quòd judicium repugnat cum dicta ignorantia invincibili. Omitto plura; facile enim est ostendere, quòd si error positivus de honestate non honestat actionem, neque error positivus de non malitia excusabit à peccato; vel si iste excusat, ille honestat. Quare quoad hoc coherentius processit Jansenius, qui non tantum negat, quòd error invincibilis honestet actionem, sed etiam quòd excuset à peccato; de quibus fusiùs infra.

N.
65.
P. Eliz.
P. Moy.

Confirmo 3. ex absurdis latè deductis contra P. Elizal. à P. Moya tom. 2. qu. 5. §. 6. ego unum tantum adducam: Si ignorantia consequens ad peccatum ut poena non excusaret à peccato *denudè imputabili* actionem sub eà commissam, sequitur, quòd transgressio illa erit hic, & nunc imputabilis per libertatem, quæ nunc non existit, sed quæ ante plures annos existit, ex gr. ante viginti, dum eo anno peccavi, & in cuius peccati poenam ea ignorantia immisà fuit; atque adeò sequitur, quòd nunc pecco per libertatem, quam nunc non habeo, sed habui ante 20. annos, quòd est hæreticum; nam est de fide, quòd eo instanti, quo homo peccat,

fit liber libertate indifferentiæ ad non peccandum; aliàs homo peccaret nunc necessario, quòd repugnat; omne enim necessarium necessitate antecedenti tollit peccatum: sed ignorantia, quòd talis actio sit transgressio legis, facit necessitatem antecedentem, nam se tenet ex parte potentia, à quâ tollit cognitionem de malitia talis actionis, nempe cognitionem retrahentem à peccato, & allicientem ad non peccatum: ergo omnis ignorantia consequens ad peccatum præteritum, ut poena illius, si sit hic, & nunc invincibilis, excusat à peccato actionem sequentem substantem illi ignorantia. De cætero dicam, quòd amans, stante amentia, si hæc 66. permisà fuit in poenam peccati præteriti, sit liber ad peccandum nunc. Similiter si ignorantia sequens ad peccatum, ut poena, dummodo sit hic, & nunc invincibilis, non excusat à peccato, sequitur impossibile esse petere, & dare consilium; cum enim ignorantia possit esse poena peccati venialis, à quo nemo immunis, consequenter dans consilium potest rationabiliter timere, nè Deus permittat consilium falsum; & petens poterit idem timere. Rursus sequitur, quòd omnis innocens, & sanctior erit doctior, 67. quia minus timere potest ignorantiam; adeoque puerorum, & vetularum consilijs potiùs, quàm Theologorum standum erit, quia pueri, & vetulæ ab omni curâ abstractæ, minora habent peccata, quàm Theologi annis, & scientijs decrepiti; immò si in reterià joculari liceret, standum potiùs erit eidem Patri Elizal. juniori affirmanti licitum sequi minus probabilem, quàm eadem seniori hoc neganti, quia junior minoribus peccatis subjectus fuit, quàm senior; senectus enim, præter senectutis culpas, comprehendit reliquas adolescentiæ, & aliarum ætatum culpas; quis autem hoc serio dicat, quòd Doctori juniori standum potiùs sit, quàm eidem seniori? nam augmento annorum augmentur venialia: ergo cum P. Elizal. junior putaverit opinionem minus probabilem posse esse morum regulam, deinde provectior docuerit solam probabiliorem esse regulam morum, tandem decrepiti dixerit solam veritatem esse morum regulam, ut de se fatetur lib. 1. §. 4. pag. 3. consequenter opinio minus probabilis erit regula morum. Prætermittere tamen nolo, ut ingenia Doctorum miremur, quàm opposito modo P. Elizal. & M. Dom. de Soto processerint; nam P. Eliz. junior asseruit licere sequi minus probabilem; provectior autem hoc negavit: e contra M. Soto junior negavit licere sequi minus probabilem, lib. 3. de 7. 8. P. Eliz. M. Sot.

Vertic. *Just. q. 6. art. 5. ad 4. & citatur à Verricelli*
rr. 2. de Opinione prob. qu. 1. o. pag. 58. & à
 Caram. *in Dialexi n. 546. & tamen senior*
mutavit sententiam affirmans licere sequi
minùs probabilem, ut constat ex lib. 10. de
Just. qu. 5. art. 3. & in 4. dist. 18. qu. 2. art. 4.

N. *Confirmo 4. ex contradictorijs ipsius P.*
 69. *Elizal. cum enim fuerit vir omninò Catho-*
 P. Eliz. *licus, & verè religiosus, hinc sentit ignoran-*
tiam invincibilem excusare à peccato; cum
autem nimio contra Probabilistas zelo rabi-
se permiserit, hinc docuit solam veritatem
esse regulam morum, quæ, ut dixi, sunt
æquivalenter contradictoria; si enim sola
veritas est regula morum, sola veritas excu-
sat à peccato; ergo error non excusat. Imò
audi apertiora adhuc contradictoria; nam
lib. 2. q. 10. §. 3. ad finem pag. 95. ait: Ponamus
quem ex invincibili errore firmè persuasum
esse aliquam legem, vel obligationem non dari,
quæ re ipsa datur; tunc juxta omnes non pecca-
ret; & tamen non desineret peccare, quia sequi-
tur certum, quia illud certum juxta omnes non
esset simpliciter certum, sed solum apprens, &
fictum. Ecce contradictoria; unum est, quòd
talis homo ignorans invincibiliter legem
non peccaret; aliud est, quòd idem homo
non desineret peccare; sicut autem desinere
peccare, est non peccare, ita non desinere
peccare, est peccare: peccaret ergo, quia
illud certum est fictum; non peccaret, quia
ea ignorantia supponitur invincibilis; igno-
rantia autem invincibilis, ut expressè fate-
tur P. Eliz. l. c. excusat à peccato; ait enim:
juxta omnes Orthodoxos omnis ignorantia in-
vincibilis excusat à peccato, & illam habens ope-
rat, quin peccet.

§. IV.

Responsio Patris Elizalde.

SUMMARIUM.

Error consequens si nunc vinci non potest, nunc
excusat, n. 71.

Nil curant Concilia, quomodo ignorantia, quæ
est pœna peccati, vocanda sit vincibilis, an in-
vincibilis, sed an excusat à peccato, n. 72.

Si ignorantia sequens ad originale excusat etiam
sequens ad personale; & si ea dicitur invinci-
bilis, & hæc, n. 74. ad 78.

Est ethicum axioma: Quidquid agunt homines,
intentio judicat omnes, n. 78.

N. **U**Nica ad nostras insolubiles rationes
 70. *responsio potest à P. Elizal. dari, nem-*
 P. Eliz. *pe Pontifices, & Concilia unice definiti-*
sc, quòd ignorantia invincibilis, & antecede-
ns peccatum excuset à peccato: sed igno-

rantia consequens ad peccatum est vincibi-
lis, & libera in peccato; ergo hæc non excu-
sat.

Sed contra 1. quia suprà evidentè ostendit, quòd ignorantia, etsi consequens ad peccatum, si hic, & nunc vinci non possit, quatenus nulla ejus hic, & nunc vincendæ occurrat obligatio, eò ipso talis ignorantia sit hic, & nunc invincibilis, esto olim vinci potuerit: ergo talis ignorantia excusat hic, & nunc à peccato.

Contra 2. quia intentum Conciliorum, & N. Pontificum non est, an ignorantia, quæ est 72. pœna peccati, vocanda sit vincibilis, an invincibilis; sed, an ignorantia, siue sit pœna peccati originalis, siue personalis, (quomodocumque ea vocetur, vel invincibilis, ut Baius, & Jansenius; vel vincibilis, ut P. Elizal.) excuset à peccato, quoties ea ignorantia immixta in pœnam peccati præteriti est hic, & nunc invincibilis: cum ergo Pontifices, & Concilia contra Lutherum, Calvinum, Baium, Jansenium, definierint ignorantiam sequentem ad originale (si tamen hic, & nunc sit antecedens respectu operationis, ponendæ) tollere libertatem, & excusare à peccato; hinc robustum sumimus fundamentum judicandi definitum etiam contra P. Eliz. nisi fallor, ignorantiam sequentem ad personale, si tamen hic, & nunc antecedit actionem ponendam, tollere ab hac libertatem, & excusare à peccato. Quòd ergo P. Elizal. ignorantiam sequentem ad personale vocet vincibilem; Jansenius autem, & Baius, & Lutherus sequentem ad originale vocent invincibilem, non est nisi vox, de quâ non curo: quod valdè curandum est, an ignorantia sequens, siue ad originale, siue ad personale, si ea hic, & nunc vinci non possit, excuset à peccato; eò autem ipso, quòd P. Elizal. vult ignorantiam sequentem ad personale, etsi hic, & nunc vinci non possit, non excusare à peccato, eò ipso re convenit cum Baio, etsi voce tenus discrepet; præsertim, cum P. Elizal. nullam disparitatem afferat, cur ignorantia sequens ad originale, si expelli non possit, excuset à peccato, ut docet fides; sequens autem ad personale, si hic, & nunc expelli non possit, non excuset: immò omne quòd adducit, ut evincat ignorantiam sequentem ad personale, ut pœnam hujus, non excusare à peccato, probat etiam sequentem ut pœnam ad originale non excusare à peccato; & omne quo probat ignorantiam sequentem ut pœnam ad originale excusare, probat etiam sequentem ut pœnam ad personale excusare. N.

P. Eliz. Jansenius, Baius, N. 73.

Contra 3. quia Catholici DD. redarguunt 74. Baium,